

Az MTA Könyvtár és Információs Központ stratégiai célkitűzései 2014-2018

Vezetői összefoglaló

Az MTA KIK stratégiai célkitűzéseinek vázlata

SWOT elemzés

Az MTA elnöksége
2014. január 28-diki ülésén elfogadta

Vezetői összefoglaló

Az MTA KIK stratégia célkitűzéseit az alábbi két fő feladatcsoportban jelöli meg:

1. Az MTA egészének könyvtára

Ennek érdekében az MTA KIK célja a kutatóhálózat információ-hozzáférési és publikációs törekvéseinek támogatása. Bármely hordozón (nyomtatott, elektronikus stb.) megjelent publikáció, dokumentáció és tudományos adat láthatóságának növelése, a hosszú távú megőrzés és elérhetőség biztosítása. Az MTA kutatóintézeteiben működő könyvtárak szakmai munkájának koordinálása és egyes feladatok központosítása.

2. A magyar tudomány információs és tudományometriai központja

- A magyar tudományos kutatás tudományometriai mérése és értékelése.
- A Magyar Internet Archívum tudományos tartalmakra vonatkozó munkálatainak megszervezése, működtetése.
- A magyar tudományos művek bibliográfiája portál kialakítása.
- A digitális magyar tudományos művek központi jegyzékének, keresőfelületének kialakítása.
- A digitális tartalmak archiválásához, visszakereshetővé tételéhez, a nemzetközi rendszerben való eléréséhez DOI azonosítók biztosítása, repozitórium működtetése.
- Manuscripta Hungarica – Magyar vonatkozású kéziratok a világban nyilvántartó rendszer kialakítása.

Az előterjesztő az elektronikus/digitális tartalmak terjedésére tekintettel szükségesnek tartja az országos feladatok és a kutatóhálózat könyvtári feladatainak rendszerbe foglalását. A digitális tartalmak távoli elérése hívta életre az együttműködés különböző új formáit, teszi lehetővé az egyszerű feldolgozás, többszöri hasznosítás elvének alkalmazását, valamint különböző, eddig elkülönült információs tevékenységek összekapcsolását.

A MTA KIK 2012-ben vett át országos feladatokat (EISZ, MTMT). E feladatok végrehajtása nyomán nyílt arra lehetőség, hogy (1) a Könyvtár kilépjen a szűk nyelv-, irodalomtudományi és tudománytörténeti szakkönyvtár szerepből; (2) erősítse az MTA könyvtárai munkájának szakmai felügyeletét és visszaállítsa a könyvtárak rendszerszerű működését.

Az első feladatkör kibővítése az MTA KIK-et országos szerepkörű intézménnyé teszi, a második pedig az MTA intézetek munkáját közvetlenül segítő tevékenység. Az MTA KIK profiljának mielőbbi átalakítását a tervezett Bölcsész- és Társadalomtudományi Kutatóház leendő könyvtára előkészítéséhez kapcsolódó sürgős feladatok indokolják.

A munka mindegyik eleme hazai és külföldi könyvtárak együttműködésére épül.

Az MTA KIK stratégiai célkitűzéseinek vázlata

A könyvtár küldetése

A 200. évéhez közeledő Akadémiai Könyvtár hagyományos értékeit megőrizve, a digitális kor adta technikai lehetőségeket kiaknázva, teljes információs vagyont bekapcsolja az információ nemzetközi vérkeringésébe; egyúttal összefogja az Akadémia könyvtárait és virtuálisan egyesíti azok gyűjteményeit, a valóságos kincseket és időtálló értékeket pedig egy létesülő magyar tudomány múzeumában teszi közkinccsé.

A könyvtár jövőképe

1. Az Akadémiai Könyvtár újra az egész MTA könyvtárává válik
2. Az Akadémiai Könyvtár a magyar tudomány információ és tudományometriai központjává válik.

Rövid távon: az MTA Könyvtár feladatait, és az országos feladatokat ellátó szervezeti egységek munkájának szervesülését biztosítani kell, a könyvtári munkafolyamatok (gyűjteményépítés, feldolgozás, tájékoztatás, közzététel, megőrzés) mentén.

Hosszabb távú cél, hogy az intézmény dokumentációs/információs hátteret biztosítva tegye lehetővé az MTA alapításának 200. évfordulója méltó megünnepelehetőségét, és teremtsen meg egy „magyar tudomány múzeuma” alapjait a levéltárban őrzött tudománytörténeti értékű információk felhasználásával.

További célkitűzés, hogy szakmai hátteret biztosítva támogassa az MTA és kutatóhálózata publikációs és információs törekvéseit, és szolgáltatásokat nyújtson a kutatóhálózatban keletkező publikációk, dokumentációs anyagok és közreadható tudományos adatok láthatóságának növeléséhez, hosszú távú megőrzésének biztosításához. Az MTAK így válhat MTA KIK-ké.

1. Az egész MTA könyvtára

Az MTA kutatóintézeteiben működő könyvtárak szakmai munkájának koordinálása, és egyes feladatok központosítása:

- a gyűjteményszervezési feladatok terén:
  - szakreferensi hálózat felépítése, a gyarapítási tevékenység összehangolása;
  - közös folyóirat-előfizetés (elektronikus és hagyományos); teljes körű adminisztráció, együttes közbeszerzés elvégzése;
  - digitális tartalmak rendszerré fejlesztése, a repozitórium integrálása, továbbfejlesztése, az MTA kiadványainak digitalizáltatása;
  - a csere-tevékenység összehangolása;
  - a dokumentum apasztási munkák összehangolt megtervezése, folyamatos végzése;
- a dokumentumok feldolgozása terén:
  - egyszeri feldolgozás, többszöri hasznosítás; hagyományos és modern hordozók egységes leírása;

- egységes szabványos közös katalógus, és nyilvántartás (retrospektív konverzió és re-katalogizálás) megvalósítása;
- közös kereső felület kialakítása (egyetlen kereső kérdéssel a teljes MTA összes gyűjteménye kérdezhetővé váljon);
- az Open Access (OA) terén:
  - a digitális repozitórium továbbfejlesztése, a kutatók támogatása az OA közzététel tekintetében: kiadói tárgyalások folytatása;
  - az OA publikációs alap szakmai felügyelete; parazita folyóiratokkal kapcsolatos tájékoztatás nyújtása;
  - az OA publikáció egységes adminisztrációja, az EISZ és az OA publikáció finanszírozásának összehangolása, egységes kezelése.

2. A magyar tudomány információ és tudományometriai központja

A magyarországi és a Kárpát-medencei szakkönyvtárakkal és helyismereti gyűjteményekkel közösen elvégzendő feladat:

- A magyar tudományos kutatás tudományometriai mérése és értékelése.
- A Magyar Internet Archívum tudományos tartalmakra vonatkozó munkálatainak megszervezése, működtetése.
- A magyar tudományos művek bibliográfiája portál kialakítása.
- A digitalizált magyar tudományos művek központi jegyzékének a kialakítása.
- Manuscripta Hungarica – Magyar vonatkozású kéziratok a világban nyilvántartó rendszer kialakítása.

E bibliográfiai portálok mögött természetesen a digitális könyvtárak állnak, és a digitálisan létező művek közvetlen elérhetőek.

A hazai tudomány támogatása nemzetközi szervezetekben való részvétellel:

- egyedi azonosítók szolgáltatásával: DOI, CrossRef, ORCID (Open Researcher and Contributor ID).
- nemzetközi adatbázisokban, tájékoztató kiadványokban való megjelenéssel (CERL, ICOLC, LIBER)

Az MTA KIK SWOT elemzése

Szemponatok: a könyvtár belső környezetében meglévő **erősségek (S)** és **gyengeségek (W)**, valamint a külső környezeti hatásokból adódó **lehetőségek (O)** és **félelmek (T)** számbavétele.

Erősségek (+)	Gyengeségek (-)
<p>személyzet <i>kiváló szakmai felkészültség, tapasztalt munkatársak, megfelelő nyelvtudással, jól karbantartott korfa, következetes nyugdíjazási stratégia</i></p> <p>szervezés, irányítás – <i>új feladatok felvállalása, aktív részvétel a paradigmaváltásban; zökkenőmentes együttműködés az osztályok között; jó partneri kapcsolatrendszer</i></p> <p>állomány – <i>gazdag, unikális könyv- és folyóirat gyűjtemény, történeti mélységei vannak, egységes elvek mentén kialakított valódi gyűjtemény; elektronikus tartalmak elérhetővé tételével elmosódnak a gyűjtőköri határok</i></p> <p>szolgáltatás – <i>igényes szolgáltatás, jó kapcsolat az olvasókkal, külön-gyűjteményekben könyvtári és szakmai tájékoztatás együttesen van jelen; kiegészítő szolgáltatások távoli eléréssel is; rendszeres felkészítő programok helyben és online módon</i></p> <p>munkafolyamatok – <i>a hagyományos rendszer jól működik a törzsgyűjteménynél és a külön-gyűjteményeknél is; egymást kiegészítő, egymásra épülő feladatok; jól körülhatárolt folyamatok</i></p> <p>épület, infrastruktúra <i>az épület akadálymentes, évről évre emeletenként megújul, környezettudatos megoldások (hőszigetelés, szelektív hulladékgyűjtés, energiatakarékos égők)</i></p> <p>eszközök, tárgyi berendezések <i>szolgáltatás centrikus eszközhasználat, önkiszolgálás előtérbe kerülése, számítógép használat központosított irányítása; az egyes osztályok ellátottsága, felszereltsége eltérő</i></p>	<p>személyzet <i>a digitális világra való felkészülés, átállás nehéz, új kompetenciák hiányoznak</i></p> <p>szervezés, irányítás – <i>az új feladatok beépítése, integrálása a meglévő rendszerbe, közvetlen élő intézményi kapcsolatrendszer az MTA kutatóhálózatával</i></p> <p>állomány – <i>az elektronikus tartalmak jobb kibasz használata szükséges, nyomtatott és elektronikus információhordozó két külön világ tartalmát, mélységét, nyelvét tekintve is – egészen más gyarapítási módszert igényel; az állományvédelemre csak pályázati forrás áll rendelkezésre, a külön-gyűjtemények állománya különösen sérülékeny, pótolhatatlan</i></p> <p>szolgáltatás – <i>a retrospektív konverzió elmaradása visszaveti a teljes állomány használatát; a külön-gyűjtemények elsődleges feladata az állomány megőrzése, a kutatói igények másodlagosak</i></p> <p>munkafolyamatok – <i>új feladatok integrálása szükséges a meglévő folyamatokba; a törökbálinti raktárban a feldolgozatlan művek száma magas; csak részleges állományrevíziót tartunk; nincs személyzeti kapacitás a re-katalogizálásra és a retrospektív konverzióra</i></p> <p>épület, infrastruktúra – <i>átalakított épület, a könyvtári funkciókhoz igazítás nehézkes; az olvasóterem világítása nem megfelelő, a belső berendezés dekoratív, de problematikus;</i></p> <p>eszközök, tárgyi berendezések – <i>a tárgyi berendezések, bútorok cseréjére nincs elegendő forrás, reprográfiai eszközök sokféle kezelése nehézkes, gépek, eszközök gyakori meghibásodása fennakadást okoz</i></p>
B E L	S Ó

<p style="text-align: center;">Lehetőségek (+)</p> <p>innováció – digitális tartalmak terjedése; hatékony e-környezet, e-könyvtári funkciók megjelenése; interaktív honlap; web2 megoldások adaptálása; távoli elérés; falak nélküli könyvtár; az információs tevékenység újragondolása</p> <p>technikai, technológiai fejlődés – géppark megújítási lehetőség, önkezelő rendszerek, állományvédelmi rendszerek (RFID) alkalmazása; új eszközök megjelenése, kipróbálási lehetőség</p> <p>gazdasági környezet – támogatók megnyerése; pályázati lehetőségek bővülése; saját bevétel növelése; kiadó és könyvtár együttműködése</p> <p>jogi szabályozás az MTA bevezette az Open Access mandátumot az információhoz való szabad hozzáférés joga, a nyilvános adat védelme; Creative Commons alkalmazása</p> <p>társadalmi környezet kutatási, publikálási szokások változása új feladatokat ad a könyvtárnak intézményi elfogadottság növelése, látogatócsoportok fogadása, agora funkció erősítése</p> <p>közvetlen környezet az MTA egységes IT stratégiájának kidolgozása; kölcsönzési lehetőség kiterjesztése PhD-hallgatókra; KFB könyvtártámogató politikája</p> <p style="text-align: right;">KÜL</p>	<p style="text-align: center;">Félelmek (-)</p> <p>innováció – a technikai újdonságok állandó változást eredményeznek, bevezetésük drága, a mobil eszközök alkalmazásának bevezetése lassúbb, mint avulásuk; az elektronikus tartalomipar előretörése</p> <p>technikai, technológiai fejlődés – a társadalom adaptáló képessége elmarad a technikai eszközök gyors változásaitól; megfizethetetlen a technikai változás követése; digitális tartalmak időtállósága kérdéses</p> <p>gazdasági környezet – árfolyam-ingadozás kiszámíthatatlanná teszi a beszerzések egy részét; eltérő Áfa a nyomtatott és elektronikus tartalmaknál; az elektronikus tartalmak ára és az open access költségek fokozatosan emelkednek</p> <p>jogi szabályozás a köteleispéldány rendelet megújítása várat magára, az elektronikus tartalmak köteleispéldánya nem szabályozott; a szakmai továbbképzés jogi szabályozása pénzügyi fedezet hiányában nem működik;</p> <p>társadalmi környezet az olvasás háttérbe szorulása, az Internet elszűnja az olvasókat, könyvtárlátogatókat; a technikai csodák befogadása elmarad a fejlődés ütemétől</p> <p>közvetlen környezet az MTA tagjai és a köztestületi tagok nem tekintik sajátjuknak a könyvtárat; a kutatóintézeti könyvtárak és az Akadémiai Könyvtár egységes rendszerének hiánya</p> <p style="text-align: right;">SŐ</p>